

Lesbrief 5 Auteursrecht van beeldend kunstenaars

Vorbereiding

Doelen

- De leerlingen weten wat de regels zijn rondom het hergebruiken van afbeeldingen van beeldende kunst.
- De leerlingen weten wanneer je een foto van een kunstwerk wel en niet op het internet mag plaatsen.
- De leerlingen weten dat je toestemming moet vragen aan de kunstenaar als je een kunstwerk wilt aanpassen, gebruiken of publiceren.

Activiteitenoverzicht

1. Voorkennis activeren en video bekijken + bespreken: 10 minuten
2. Leestekst lezen, discussie en opdrachten maken: 40 minuten
3. Nabespreken opdrachten: 10 minuten

Materiaal

1. Achtergrondinformatie leerkracht
2. Video auteursrecht
3. Leerling boekje: leestekst + werkblad

Inleiding – 10 min

Voorkennis activeren

Vertel de leerlingen de doelen van de les. Ga met elkaar in gesprek. Wat is het auteursrecht en welke rol heeft auteursrecht bij het maken en gebruiken van beeldende kunst?

Geef de leerlingen kort informatie over auteursrecht bij beeldende kunst. Vertel dat je het auteursrecht hebt op een kunstwerk dat je zelf maakt. Ook wanneer je een kunstwerk verkoopt, houd je het auteursrecht op je kunstwerk en mag de koper niet zomaar jouw werk aanpassen. Er zijn ook speciale afspraken over het maken van foto's van kunstwerken, maar dat leren de leerlingen deze les.

Video

Laat de video over auteursrecht van beeldende kunst zien. Vraag de leerlingen wat ze vinden van de gebeurtenissen in de video. Enkele vragen om het gesprek aan te gaan met de leerlingen:

- Wat is er gebeurd in de video?
- Het is een leuk en origineel idee toch? Heeft Tobias helemaal zelf bedacht. Waarom zou hij dit niet mogen doen volgens jullie?
- Wat zouden jullie in Tobias z'n plaats hebben gedaan?

Hebben jullie een tip voor Tobias?

Kern – 40 min

Leestekst

Voordat de leerlingen aan de opdrachten kunnen beginnen, moeten zij eerst de bijbehorende leestekst lezen. Je kunt er voor kiezen de tekst gezamenlijk hardop te lezen, de leerlingen de tekst zelfstandig te laten lezen of met een kleine groep de tekst hardop te lezen. Behandel de begrippen en vraag of de leerlingen alles begrepen hebben.

Discussie

In de leestekst hebben de leerlingen geleerd dat een kunstenaar auteursrecht heeft op zijn kunstwerk, maar dat er ook niet zomaar een afbeelding of foto van zijn kunstwerk mag worden gemaakt, zonder toestemming. Geef de leerlingen de volgende stelling:

Van een kunstwerk zou je overal gewoon een foto van moeten mogen maken om in een krant of tijdschrift te zetten, of om online te delen. Dat is toch goede publiciteit voor de kunstenaar?

Verdeel de klas in twee helften. De leerlingen die het eens zijn met de stelling gaan aan de ene kant staan en de leerlingen die het oneens zijn aan de andere kant. Laat de leerlingen die bij elkaar staan argumenten bedenken voor hun standpunt.

Waarom zijn jullie het er mee eens of oneens?

Laat de leerlingen hun argumenten opnoemen en bespreek daarna de uitkomsten. Hebben de leerlingen goede argumenten kunnen bedenken?

Opdrachten

De leerlingen maken alleen of in tweetallen het werkblad. In de leestekst hebben de leerlingen uitgebreid de informatie over auteursrecht bij beeldende kunst gelezen. Deze informatie kunnen ze gebruiken om de opdrachten op het werkblad te maken.

Slot – 10 min

Bespreken opdrachten

Bespreek de opdrachten van de leerlingen. Laat een paar leerlingen hun antwoord opnoemen.

Vraag de leerlingen wat ze deze les geleerd hebben. Laat ze vertellen welke rol auteursrecht heeft bij het maken en gebruiken van beeldende kunst.

Zijn de lesdoelen behaald?

Antwoorden opdrachten leerlingen

Opdracht 1

1. Museum
2. Schilderijen
3. Origineel
4. Toestemming
5. Creatie
6. Volgrecht
7. Privégebruik
8. Portretrecht
9. Publiceren
10. Auteursrecht
11. Vermelden
12. Rechthebbende
13. Beeldende kunst
14. Citaatrecht

W	I	H	C	I	M	Y	P	U	B	L	I	C	E	R	E	N	H
U	D	B	M	J	A	E	N	E	D	L	E	M	R	E	V	D	C
S	C	H	I	L	D	E	R	I	J	E	N	U	V	G	E	A	S
S	T	H	C	E	R	S	R	U	E	T	U	A	M	R	Z	P	U
G	C	B	N	N	U	Q	S	P	R	R	L	N	M	V	C	G	M
D	R	S	A	H	J	O	P	E	N	B	A	R	E	K	X	E	S
W	E	N	U	B	F	I	I	H	Q	F	N	G	X	G	D	M	Q
G	A	R	T	S	N	U	K	E	D	N	E	D	L	E	E	B	X
N	T	P	O	R	T	R	E	T	R	E	C	H	T	R	W	O	E
I	I	Y	R	E	C	H	T	H	E	B	B	E	N	D	E	Z	U
M	E	J	T	H	C	E	R	G	L	O	V	I	Y	U	I	G	A
M	U	J	C	G	P	R	I	V	É	G	E	B	R	U	I	K	U
E	Z	L	J	N	Q	M	V	O	R	I	G	I	N	E	E	L	E
T	X	Z	E	L	L	Q	C	L	C	K	O	E	C	C	P	K	V
S	V	O	K	H	B	T	K	I	Y	J	C	C	B	J	B	Z	D
E	X	O	L	J	O	C	C	I	T	A	A	T	R	E	C	H	T
O	I	G	U	N	M	U	S	E	U	M	D	Q	M	O	C	B	J
T	Q	B	M	J	Q	J	N	E	W	X	I	S	Z	W	E	D	R

Opdracht 2

1. Vrijheidsbeeld: Het Vrijheidsbeeld is een kunstwerk dat in een openbare ruimte staat. Dat betekent dat iedereen hier foto's van mag maken en mag publiceren.
2. Schilderij 'De jongen met de groene jas': Je mag niet zomaar een foto maken van het schilderij en ergens publiceren, omdat de rechthebbende van het schilderij het auteursrecht op het schilderij heeft.
3. Schilderij 'Het meisje': De kunstenaar van dit schilderij heeft toestemming moeten vragen aan het meisje (en de ouders van het meisje) dat geportretteerd staat op het schilderij. De kunstenaar heeft het auteursrecht op dit schilderij. Daarom mag er niet zomaar een foto van het schilderij gemaakt worden, noch gepubliceerd worden, zonder toestemming van de kunstenaar en van het meisje en haar ouders.
4. Schilderij van Mona Lisa: De afbeelding van de Mona Lisa kan vrij gebruikt en bewerkt worden. De kunstenaar Leonardo Da Vinci overleed op 2 mei 1519. Als er toen al auteursrecht bestond, zou de beschermingsduur van de Mona Lisa in 1590 geëindigd zijn.
5. Wanneer je de afbeelding van Nijntje voor commerciële doeleinden wilt gebruiken (zoals het maken van een broodtrommel), dan is toestemming nodig van de tekenaar en bedenker van Nijntje: Dick Bruna.

Opdracht 3

De leerlingen geven hun mening op deze vraag. Vinden ze dat er toestemming gevraagd had moeten worden, of vinden ze het juist leuk dat er een foto van hun kunstwerk is gebruikt? Vraag goed waarom de leerlingen dat vinden.

Opdracht 4

1. **Niet waar.**
Mensen mogen niet zomaar jouw kunstwerk overnemen of aanpassen, zonder toestemming aan jou te vragen. Het is jouw creatie, dus jij hebt het auteursrecht op het kunstwerk. Alleen als ze dat voor eigen oefening of studie doen, mag het wel, zolang ze het resultaat maar niet publiceren.

2. **Waar.**

Een gebouw staat in een openbare ruimte en je mag foto's maken in de openbare ruimte. Als daar toevallig ook een beschermd werk op staat, dan heb je geen toestemming nodig, tenzij je een commercieel doel hebt met de foto. Dan moet je wel toestemming vragen.

3. **Niet waar.**

Wanneer je een schilderij of kunstwerk van iemand koopt dan mag je als koper niet zomaar alles met het kunstwerk doen wat je wilt. De kunstenaar houdt het auteursrecht over het kunstwerk. De koper heeft het gekocht voor privégebruik, dus heeft toestemming nodig als hij iets met het kunstwerk wil doen.

4. **Waar.**

Wanneer je een foto van een kunstwerk hebt gemaakt voor eigen gebruik, dan mag dit. Een werkstuk voor school valt onder de eigen gebruik regels, zolang je de afbeelding maar gebruikt als uitleg of voorbeeld en niet alleen als versiersel. Het werkstuk mag alleen gepubliceerd worden als je je houdt aan het citaatrecht. (Zie ook de achtergrondinformatie: gebruik in het onderwijs).

5. **Niet waar.**

Het is niet het portretrecht, maar het volgrecht dat ervoor zorgt dat je later nog een deel van de verkoopprijs kunt ontvangen, wanneer een kunstwerk van jou voor veel geld wordt doorverkocht.